

THEATER De voorstellingen van De Verleiders zijn scherp, actueel en razend populair. Een gesprek over **activisme in het theater** én over nieuwkomer Martijn Fischer.

interview Rinske Wels

‘We spelen open kaart’

Sprektijd in de Tweede Kamer. Het gebeurt niet vaak dat een toneelvoorstelling daartoe leidt. Maar De Verleiders maken niet zomaar voorstellingen, zij strijden tegen misstanden. Zoals tegen het geldstelsel in ons land, dat volledig in handen is van (private) banken. In hun vorige voorstelling ‘Door de bank genomen’ werd de werkwijze van die banken genadeloos doorgeleefd. Het leidde tot een burgerinitiatief en Verleider George van Houts hield een speech in de Tweede Kamer.

Van Houts: “De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft daardoor opdracht gekregen om ons geldstelsel te onderzoeken. Dat we zo ver zouden komen, had ik nooit durven dromen.”

De theatermaker is strijdbaar. Met Tom de Ket, Victor Löw, Pierre Bokma en Leopold Witte – samen De Verleiders – zette hij het onderwerp op de kaart. Tom de Ket: “Het aspect van geldcreatie zit niet eens in het curriculum van economiestudenten. Tot mijn verbazing.”

Aan de glanzende toneelcarrière van George van Houts en Tom de Ket gaat een ander leven vooraf. Jarenlang waren zij een cabaretduo voordat ze teruggingen naar hun wortels: het toneel. En net als ze buitenbeentjes waren in het cabaret – ze versneden cabaret met toneel, kaarten allerlei relevante maatschappelijke thema's aan en mikten bij voorkeur op de lach die schuurt – wijkten ze met hun collectief De Verleiders af van het ‘gewone’ toneel. Ze brengen, zoals ze dat zelf noemen, een mix van stand up, TED-lezingen en gespeelde scènes. Na de vastgoedfraude, het boekhoudschandaal van Ahold en de banken richten ze nu hun pijlen op de zorg in ‘Slikken en stikken’.

Van Houts vertelt dat ze vóór de eerste voorstelling – ‘De casanova’s van de vastgoedfraude’, in 2013 bekroond met de Toneel Publieksprijs en een Louis d’Or voor hoofdrolspeler Pierre Bokma – tegen veel scepsis aanliepen. “Toen wij zeiden dat we het wilden hebben over de zakelijke moraal, de bestuurskaders en de financiële hygiëne, dacht iedereen: die liggen na een half seizoen op hun bek.” Het tegendeel gebeurde. Kennelijk raken ze bij het publiek een snaar. Maar is er in al die jaren veel veranderd?

Ik las oude cabaretrecensies terug, jullie bonken feitelijk nog steeds op dezelfde deur.

Tom de Ket: “Klopt.” Hij barst in lachen uit. “Zo nieuw is het dus niet. Sterker nog: ik heb in 1994 al een voorstelling gemaakt over de gezondheidszorg, ‘Corpus Inc.’, die behoorlijk wat raakvlakken had met ‘Slikken en stikken’. Dat was naar aanleiding van het rapport ‘Keuzes in de zorg’ van toenmalig staatssecretaris

Hans Simons. Deze voorstelling is een stuk politieker omdat hij zich onder meer richt op de marktwerking in de zorg. Dat was in 1994 nog niet aan de hand.”

We zijn in die zin dus ook geen bal opgeschoten?

De Ket: “Nee. Nou, er is wel wat veranderd... het is erger geworden. Er is een heilig geloof in het neo-liberalistische gedachtegoed van de marktwerking. Maar dat heeft gezorgd voor de verkanseling van alle sociale waarden. Je moet niet alles overlaten aan de markt. Zeker niet dingen die gaan over leven en dood. Dat is nu het geval. Er wordt geld verdiend aan kwetsbare mensen.

“Bij ons staat een patiënt centraal die door de molen gaat. Hij komt binnen met een kuchje en gaat gestrekt de deur uit. Alle rampen die te maken hebben met het veranderende zorgstelsel overkomen hem. Tegelijkertijd zitten wij er zelf ook tot onze nek in: wij zijn allemaal patiënt, dus we laten onze eigen onzekerheid zien. Je vertrouwt op deskundigen, maar het blijkt dat je wordt genaaid. Weet jij wat je slikt aan medicijnen? Je moet er maar op vertrouwen dat het goed is. Vaak worden onderzoeksresultaten van medicijnen verdood om de gewenste uitkomst te krijgen. Met alle gevolgen van dien. Wij zouden graag zien dat er een onafhankelijk instituut komt dat medicijnen gaat testen. Zonder banden met de farmaceutische industrie.”

George, jij noemt jezelf ‘theatermaker, acteur, activist’. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar?

George van Houts: “Ze voeden elkaar alle drie. Het activist-zijn heeft altijd gesluimerd, ook in onze tijd als cabaretiers. Maar de laatste tijd, vooral sinds 2009, steekt het meer de kop op. Blijkt heel dankbaar te zijn voor het theater, de mensen komen in groten getale naar dat activistische theater kijken. Dus dat is mijn medium. Wat kan ik? Acteren en een beetje schrijven. Dat levert de onderwerpen. En daar blijkt een enorme publiekshonger naar te zijn. Ik ben in feite alleen maar een burger die is gaan lezen en verifiëren. De dingen waarvan ik dacht dat het complottheorieën van gekkies waren, bleken allemaal echt waar te zijn. Ongelooflijk. Ik vond dat ik dat aan meer mensen moest laten weten, dus zijn we er theater over gaan maken.”

‘Slikken en stikken’ hebben jullie voor het eerst samen geschreven. Was dat nodig?

Van Houts: “Ik had de lead bij de eerste en de derde voorstelling, Tom heeft de tweede geschreven. We zochten dit keer naar dwarsere ingangen. Tom en ik hebben allebei een andere instelling voor deze voorstelling. Tom richt zich op de zorgmafia, de marktwerking en de big pharma, de farmaceutische industrie. Ik richt mij meer op de mens zelf: waarom leggen

‘Het activist-zijn heeft altijd gesluimerd. Maar de laatste tijd steekt het meer de kop op.’

‘Toneel is meestal doen alsof. Wij maken de zaal medeplichtig; betrekken het publiek erbij.’

we ons niet neer bij onze sterfelijkheid? We denken dat we almachtig zijn geworden en dat we met de techniek alles in de hand hebben. En er is een rare ratrace om steeds maar ouder te worden. Daarmee maken we ons chantabel en kunnen de farmaceuten van die waanzinnige prijzen vragen. Wij zijn zo gek om het te betalen! Waarom zeggen we niet: nee, ik hoef geen maand extra te leven?

“Dat leg ik ook uit in de zaal: jullie wijzen wel met je vingertje naar de zorgmafia, maar wat doen jullie zelf? Meer dan de helft is niet eens orgaandonor.”

Waarom werkt deze directe vorm van theater maken zo goed?

De Ket: “Toneel is meestal doen alsof. Wij maken de zaal medeplichtig. Een oud Brechtiaans principe: we leggen vraagstukken voor aan de zaal, betrekken het publiek erbij. We vragen mensen niet mee te gaan in een illusie, we spelen open kaart. Dat is een opwindende vorm. En we merken dat mensen het heel prettig vinden om geïnformeerd te worden.”

Maar hoe lang kun je oprecht verontwaardigd blijven als theatermakers? Jullie proberen het al zo lang.

De Ket: “Onze reeks van De Verleiders gaat over macht, machtsmisbruik en morele zakelijke dilemma's. De macht zit nu vooral bij het bedrijfsleven en ik verbaas mij er telkens weer over hoe ondoorzichtig en schimmig die macht werkt. Misschien is mijn blijvende inspiratie wel het onderzoek naar mijn naïviteit. De destructieve kracht van de mens is niet te onderschatten, onze hoogmoed zal onze on-

dergang zijn. Daar blijf ik vrolijk theater over maken.”

Iets dat deze keer echt anders is, is de komst van acteur en zanger Martijn Fischer. Pierre Bokma kon niet vanwege andere verplichtingen, dus de Verleiders zochten naar een nieuwe vijfde man. “Pierre Bokma vervangen kan niemand”, aldus Fischer, die hiervoor furor maakte als André Hazes in de musical ‘Hij gelooft in mij’. “Ik denk dat ze een hele andere energie zochten. En ja, ik ben echt een totaal andere acteur dan hij.” De Ket: “Hij heeft een heel andere kijk op ons, lekker nuchter.” Van Houts: “Hij is veel aardser. Wij zijn alleen maar hoofd en hersens, hij brengt muziek mee, zijn lijf, zijn stem. Hij heeft een volkse uitstraling, maar dat is uiterlijke schijn.”

Hoe kijkt de nieuwkomer aan tegen die intellectuele actietheatermakers?

Martijn Fischer: “Ze hebben een sterke signatuur en een performance-achtige stijl van spelen. Dat komt natuurlijk door het cabaret dat die twee snaken jarenlang gemaakt hebben. In zekere zin zijn zij pamflettisten. Dat heb ik helemaal niet. Ik hoop niet dat ik tegenval, want ik ben die dikkerd die de hele tijd zijn bek houdt, terwijl zij alles bediscussieren. Laat mij maar spelen.”

Is het activistische van de voorstelling aan u besteed?

Fischer: “Ik heb moeite met het engagement. Ik denk: de wereld werkt zo. En dat is klote en daar zijn vast ook heel veel mensen die dupe van, maar ik hoef niet zo nodig op die deur te bonken. Alhoewel... Ik las over een man die een aidsplaatje had opgekocht en de prijs van €13,50 had opgehoogd naar €750. Dat betekent dat een boel mensen die pil niet kunnen slikken en doodgaan. Kwam er een hoorzitting waarop ik man vergenoegd met zijn armen over elkaar op geen enkele vraag antwoord gaf. Je bent machteloos tegen zo'n hufter. Dan voel ik wel engagement. Maar George en Tom gaan er dan toneel over maken, ik zou hem het liefst op zijn bek slaan.”

Wist u waar u ja tegen zei?

Fischer: “Nee, eigenlijk niet. Ik zeg altijd ja op de mensen, dat vind ik een belangrijk criterium. En dit zijn hele excentrieke mannen. Het is wel eens lastig om aansluiting bij ze te vinden. Zij hebben al die voorstelling al met elkaar gemaakt en gespeeld. George en Tom zijn de cowboys. Ik ben echt de benjamin, maar het zijn allemaal grote broers. O god, waar ben ik aan begonnen?!”

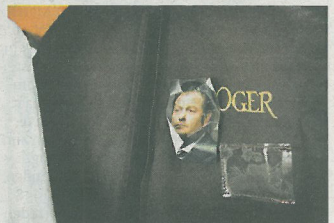
De nieuwe voorstelling van **De Verleiders, ‘Slikken en stikken’**, gaat op 10/10 in première in Theater Carré in Amsterdam. Tournee t/m 27/01. **Info: de-verleiders.nl**

Boven: repetitie met vlnr Martijn Fischer, Tom de Ket, Leopold Witte, George van Houts en Victor Löw. Onder: try-out in Heerhugowaard.

Het script van de voorstelling.

Een van de kostuums. FOTO'S WERRY CRONE